

STUURGROEP TOEKOMSTIG BELEID PROT. GEMEENTE ENSCHEDE (PGE)

3^e notitie met definitieve voorstellen

'De situatie is zeer zorgwekkend, want cijfers over de toekomst van de kerk laten tot 2020 een verdere achteruitgang zien van het ledental zien. Er gaat iets verloren dat gedurende tientallen jaren of soms zelfs gedurende honderden jaren voor verschillende generaties betekenis heeft gehad. Er is alle reden voor verdriet. De situatie wordt niet ontkend, maar doorleefd. Het is geenszins vanzelfsprekend dat het wel goed zal komen. Pessimisme lijkt verstandig en het lijkt in een crisis geen schande om pessimistisch te zijn. Echter, om een crisis te kunnen doorleven, is het essentieel dat er minstens één 'aan boord' optimistisch is. Het gaat om de enkeling die de kracht van de hoop bewaart als een 'wil tot toekomst' (Bonhoeffer). Optimisme impliceert verantwoordelijkheid nemen voor nieuwe opbouw, voor de komende generaties.'

(Henk de Roest in 'En de wind steekt op', kleine ecclesiologie van de hoop. Meinema, 2005)

1. Introductie

De taakstelling van de stuurgroep is verwoord in het document 'Procesbegeleiding bij beleidsontwikkeling in de PGE', dat in september 2006 door de AK is vastgesteld (zie bijlage). Aan de hand van deze opdracht heeft de stuurgroep haar werkzaamheden verricht. Voor u ligt nu de derde en laatste notitie van de stuurgroep. De planning en werkwijze van de stuurgroep omvat een drietal stappen:

- een 1^e gespreksronde met voorlopige conclusies en vragen (zie de 1^e notitie van de stuurgroep, februari 2007)
- een 2^e gespreksronde met definitieve conclusies en voorlopige aanbevelingen (zie de 2^e notitie van de stuurgroep, mei 2007)
- een 3^e gespreksronde met definitieve voorstellen.

Het is raadzaam om bij het lezen van deze 3^e notitie ook kennis te nemen van de inhoud van de eerdere notities.

2. De stand van zaken in hoofdlijnen

Evenals bij de tot standkoming van de 2^e notitie hebben wijkkerkenraden, de algemene kerkenraad, de colleges en het GPO (Gemeenschappelijk Predikanten Overleg), hun reacties en bijdragen geleverd om deze 3e notitie te kunnen samenstellen. De stuurgroep ervaart dit als een grote betrokkenheid bij de thematiek. Zie verder de bijlagen bij deze notitie.

'Een notitie met veel lef en nieuwe ideeën.' 'Moeten we nu alweer in discussie over de toekomst: laat ons gewoon ons werk doen.' 'Samen naar één kerk in het centrum, dat zie ik niet zitten.' Met deze drie uiteenlopende meningen opent één van de reacties op de 2e notitie van de stuurgroep. Het is tekenend voor het totaal van de reacties: een bonte verscheidenheid aan meningen en voorstellen. Daarbij is het opvallend dat de wijkkerkenraden veel terughoudender zijn dan de stedelijke organen als het gaat om het ontwikkelen van nieuw beleid. Uit gevoerde gesprekken komt zelfs naar voren dat sommige ambtsdragers de situatie als een spagaat ervaren. Als lid van een stedelijke raad of college kunnen zij wel instemmen met de voorliggende voorlopige voorstellen, maar als lid van de wijkkerkenraad hebben zij er (veel) moeite mee. Ook de stuurgroep kent de zelfde gevoelens: enerzijds het advies om toch vooral goed naar de wijken te luisteren en anderzijds de oproep om toch vooral te sturen. Ga er maar aan staan!

Deze stand van zaken zou er toe kunnen leiden dat er 3 scenario's denkbaar zijn wat betreft de besluitvorming inzake de voorstellen van de stuurgroep.

1. Nieuwe perspectieven en uitdagingen zijn kenmerkend voor de besluitvorming inzake de voorstellen van de stuurgroep. Op basis van de geformuleerde missie en daar achterliggende visie, alsmede de analyse van de huidige situatie, wordt gekozen voor 1 bestuur (1 kerkenraad), 1 of 2 centrale (kerk)gebouwen (voor de eigen gemeente en de oecumene), alsmede 4 wijken met wijkaccommodaties. De koers wordt verlegd: de oriëntatie op de wijk wordt gerelativeerd.
2. Er wordt gekozen voor een compromis met een voorstel waarin iedereen een beetje tevreden wordt gesteld. Daarbij valt te denken aan een keuze voor 4 wijken, met elk een kerkgebouw. Dat betekent het afstoten van minimaal 1 kerkgebouw. De organisatiestructuur met wijkkerkenraden en een AK (Algemene Kerkenraad) blijft in tact, met mogelijk enige verschuiving van taken van wijk naar algemeen. Er wordt in ieder geval gezocht naar een haalbaar besluit dat ook wel eens aangeduid wordt met het begrip 'kaasschaafmethode'.

3. Er is geen gezamenlijke overeenstemming te vinden en dat kan ertoe leiden dat er geen veranderingen in beleid en organisatie plaatsvinden. ('We drinken een glas en laten alles zoals het was')

De stuurgroep kiest nadrukkelijk voor het eerste scenario, mede omdat er (grote) instemming is wat betreft: de missie, de doelgroepen, de kerntaken, de wijkindeling, de organisatie en de positie van het GPO. De stuurgroep is van mening dat het beleid over een andere boeg moet, wil er werkelijk een toekomstperspectief zijn voor de PGE. Nieuwe uitdagingen zijn nodig om met nog meer positieve energie te werken aan de gemeente van de toekomst. Natuurlijk zijn andere keuzes mogelijk, maar we moeten gaan voor het hoogst haalbare! Het gaat om de verantwoordelijkheid voor nieuwe opbouw, voor de komende generaties.

3. Overwegingen bij de definitieve voorstellen

de opdracht en positie van de stuurgroep

De primaire opdracht van de stuurgroep is: het ontwikkelen van de grote lijnen van de richting van het toekomstige lange termijnbeleid voor de PGE. Deze opdracht is gegeven door de AK. De stuurgroep is geen onderzoeksgroep, maar veel meer een concluderende groep op basis van de door de AK beschikbaar gestelde 33 documenten uit de laatste 10 jaar. Twee vragen staan daarbij centraal: wat willen we (visie/missie) en wat kunnen we (analyse van de werkelijkheid). Beleid maken is een voortdurend proces van het maken van afwegingen tussen idealen en context. De stuurgroep is van begin af aan op zoek geweest om beide invalshoeken tot zijn recht te laten komen. Het gaat om idealen (de missie), maar de context mag niet uit het oog verloren worden. Daarbij zijn de volgende 4 v's in het geding: vergrijzing, verlating, verhulling en verdamping. De crisis zit diep en we komen er alleen maar uit als vanuit de missie gezocht wordt naar samenhangende en realistische voorstellen inzake organisatie, kerkgebouwen, wijkindeling, inzet personeel, e.d. Als er overeenstemming is over de richting van het beleid kan met de uitwerking en implementatie begonnen worden. Niet alle vragen die in de reacties gesteld worden kunnen nu al beantwoord worden. Het zal duidelijk zijn dat bij de verdere invulling en uitwerking van de voorstellen de nodige cijfers en financiële analyses nodig zijn om te komen tot een verantwoorde onderbouwing.

centralisatie en/of decentralisatie

Het gaat hier om het spanningsveld tussen de geformuleerde missie 'geloven in Enschede', waarbij het om de hele stad gaat, of het meer wijkgerichte denken. Voor het beleid op lange termijn is het van belang de omslag te maken naar een zeker evenwicht tussen wijk en stad, tussen decentraal en centraal. Dit doet recht aan de geformuleerde missie waarbij het om de hele stad gaat.

Het gaat zeker niet om een centralistisch gestuurde organisatie, omdat taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden daar moeten liggen waar het werk gedaan wordt. Centralisatie en decentralisatie gaan hand in hand. Enkele voorbeelden:

- a. het voorstel om te komen tot 1 kerkgebouw voor de PGE, kan niet los gezien worden van de noodzaak voor wijkaccommodaties waar ook vieringen kunnen plaatsvinden. Op de lange termijn zal het accent dan meer op het ene stedelijke kerkgebouw komen te liggen. Het denken in wijken heeft nu de boventoon, maar er moet een nieuw perspectief geformuleerd worden.
- b. het voorstel voor de bestuurlijke organisatie lijkt centralistisch, maar ook hier gaat het om een verdeling van taken en bevoegdheden. De realisatie van de missie doe je met elkaar en daar past geen organisatie bij met 9 bestuurlijke organen (wijkkerkenraden en AK).
- c. door de afname van het ledental en het aantal predikantsplaatsen ligt het voor de hand om de wijkindeling aan te passen: van 7+1 naar 4+1. In een kleiner wordende organisatie zal het gezamenlijk aanpakken van taken steeds belangrijker worden.

motivatie en draagvlak

Met name in enkele wijkkerkenraden zitten nogal wat weerstanden en het is de vraag hoe we met elkaar komen tot een verantwoorde besluitvorming. Iedereen is ervan overtuigd dat veranderingen noodzakelijk zijn, maar de eigen grenzen worden nog redelijk veel bewaakt. Daarbij wil de stuurgroep opmerken dat zij begrip heeft voor de profilering en positionering van de huidige wijken. Het is echter de vraag hoe we daarmee omgaan. Ook de opdracht van de stuurgroep kan de mist ingaan en dat is een ontwikkeling die niemand wil, maar het

kan zo maar gebeuren. Daarbij moet wel bedacht worden dat het nu gaat om de richting en de grote lijnen. Er moet nog veel uitgewerkt worden en dat vraagt tijd en zorgvuldigheid. Communicatie is daarbij een centraal woord. Er is ook veel koudwatervrees en het kan niet duidelijk genoeg gezegd worden: alles wat gebeurt in de huidige organisatie en toekomst heeft zal zeker overleven.

leidinggeven aan de besluitvorming

Met het uitbrengen van deze 3^e notitie heeft de stuurgroep haar werk gedaan, maar gelet op het bovenstaande kan de vraag gesteld worden: wie neemt nu de leiding? De reactie van het GPO op de 2^e notitie kan in dit verband gezien worden als een vorm van bezielend leiderschap. Voor de stuurgroep is dit een bemoedigend signaal en we hopen dat dit navolging krijgt.

Gelet op alle reacties kan echter ook gesteld worden dat als er gestreefd wordt naar consensus, er toch weer een impasse kan ontstaan. De huidige organisatie van 8 wijkkerkenraden, 2 colleges en 1 algemene kerkenraad moet besluiten nemen over het toekomstige beleid. En wat te doen als dat niet lukt en hoe gaan we om met minderheden die tegen zijn? Is het acceptabel om met meerderheid van stemmen een besluit te nemen? Het zal duidelijk zijn dat als het nu niet lukt er over 2 jaar weer een stuurgroep aan de slag gaat, want de vragen en de zorgen over het toekomstig beleid van de PGE blijven de agenda bepalen.

volgorde implementatie

Bij de besluitvorming is het van primair belang overeenstemming te bereiken over de missie, de kerntaken, de wijkindeling en de organisatie. De implementatie van deze aspecten heeft voorrang. Met name de bestuurlijke vernieuwing van de PGE is pure noodzaak, want er is nu een organisatiestructuur die niet berekend is op de toekomst.

De richting van het beleid inzake de gebouwen moet wel duidelijk zijn, maar vanwege de complexiteit en de emoties, dient de implementatie zeer zorgvuldig te gebeuren. Stelregel daarbij moet zijn: er worden geen kerkgebouwen gesloten alvorens een wijkaccommodatie gegarandeerd is. De stuurgroep is het met de kerkrentmeesters eens dat een eventueel nieuw centraal gebouw gefinancierd moet worden vanuit de verkoop van bestaande gebouwen.

De definitieve voorstellen

Deze voorstellen zijn ontwikkeld op basis van: de conclusies in de 2^e notitie, de reacties op de 2^e notitie en inzichten en analyses die de stuurgroep zelf ontwikkeld heeft. Veel van de voorstellen zijn al te lezen in de 2^e notitie van de stuurgroep, maar worden voor de volledigheid herhaald, mede met het oog op de besluitvorming.

1. missie en visie

De PGE kenmerkt zich door een pluraal kerkmodel, met zowel pastorale, oecumenische, diaconale en confessionele aspecten. De rode draad in deze verscheidenheid is de nu volgende missie (mission-statement) die door alle gesprekspartners is (h)erkend:

GELOVEN IN ENSCHEDE

In deze missie gaat het om twee aandachtspunten, die nauw met elkaar verbonden zijn:

- geloven is goed voor Enschede en de kerkelijke traditie heeft de stad veel te bieden
- geloven heeft de context van de stad nodig, want 'de straat' is goed voor de kerk.

In het hieruit voortvloeiende beleid staan twee punten centraal:

- zichtbare aanwezigheid in het centrum van Enschede, vanuit een oecumenische invalshoek (grote stadsproblematiek, relatie kerk – cultuur, citypastoraat en –diaconaat)
- zichtbare aanwezigheid in de stadsdelen van Enschede (pastoraat, gemeenschapsvorming)

Deze missie is gebaseerd op de reeds eerder vastgestelde visie op het gemeente-zijn:

De PGE maakt deel uit van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN). Haar grondslag, taken en werkwijze worden omschreven in de kerkorde van de PKN. Zij staat in de joods-christelijke traditie, die zich voor haar ontvouwt in Jezus van Nazareth. Zij zoekt de omgang met God, is uit op gemeenschap met elkaar en richt zich op dienst aan elkaar en aan de wereld. Zij biedt aan jong en oud, aan gelovigen en zoekers ruimte om God en elkaar te

ontmoeten. Zij is gericht en laat zich raken door de wereld; zij is betrokken bij haar omgeving; zij is uitnodigend en gastvrij voor wie behoefte heeft aan geborgenheid en voedsel voor onderweg. In het spoor van Jezus wil zij – gebruik makend van gaven en talenten van haar leden – omzien naar elkaar en naar wie op haar weg komen.
Een uitdagende missie - op basis van een breed geformuleerde en gedragen visie – die doorwerkt in de nu volgende keuzes, want anders zijn het alleen maar mooie woorden!

2. doelgroepen

Bovengenoemde missie en visie heeft tot gevolg dat er meerdere partners en doelgroepen in het geding zijn:

- het gaat om samenwerking met andere kerken (Raad van Kerken, RK, enz.), de burgerlijke overheid en maatschappelijke organisaties
- het gaat niet alleen om trouwe kerkgangers, maar ook om incidenteel betrokkenen en (toevallige) passanten.

Het gaat dus niet alleen om aandacht voor pastoraat en de eigen kerkdiensten, maar ook om een professionele website, open leerhuizen en een (letterlijk) open kerkgebouw in het hart van de stad. Essentieel is de betrokkenheid bij cultuur en samenleving.

3. kerntaken

De twee genoemde brandpunten in de missie leiden tot de volgende kerntaken:

1. liturgie en eredienst
2. pastoraat en (wereld)diaconaat.

Met deze 2 aandachtsvelden is eigenlijk alles gezegd als het gaat om de kerntaken van de gemeente. Bonhoeffer heeft dit als volgt verwoord:

'bidden en onder mensen het goede doen'.

Aanvullend en/of voorwaarde scheppend kunnen de volgende taken genoemd worden:

3. oecumene
4. vorming en toerusting
5. wijkpastoraat (omzien naar elkaar en anderen)
6. pastoraat voor specifieke doelgroepen: jongeren, studenten, ouderen, bewoners in verzorgingstehuizen)
7. communicatie en presentie
8. financiën en beheer.

Werken met projecten.

Bij de uitwerking van bovengenoemde kerntaken dient het werken met projecten bevorderd te worden. Projecten worden nadrukkelijk voor een bepaalde tijd aangegaan en zijn ook beperkt in omvang. Projectmatig werken bevordert de flexibiliteit van een organisatie en verdient daarom nadrukkelijk de aandacht. Deze aanpak komt later in deze notitie ook terug bij de taakstelling en werkwijze van de predikanten. In het kader van het werken met projecten nog het volgende. Pastoraat en eredienst behoren tot de basiswerkzaamheden van een predikant. Alle andere werkzaamheden dienen als project aangemerkt te worden en dat is zeker van belang in een kleiner wordende organisatie. In 2010 kunnen er mogelijk andere keuzes gemaakt worden, maar anno 2007 zijn door de AK de volgende projecten in het beleid opgenomen:

0.4. fte voor het citypastoraat

0.4. fte voor het diaconaat

0.7 fte voor het jeugdwerk voor een periode van 3 jaar met landelijke ondersteuning, waarbij de financiering voor rekening van Enschede komt.

De stuurgroep acht het niet verstandig om deze projecten ter discussie te stellen – dit is bestaand beleid waartoe besloten is – maar evaluatie kan op termijn leiden tot andere keuzes. Daarbij is het aan te bevelen om ook de projecten citypastoraat en diaconaat te termineren. Het belang van deze werkzaamheden is duidelijk (zie missie en kerntaken), maar het moet ook mogelijk zijn tot andere keuzes te komen.

Daarnaast zijn er werkzaamheden en/of projecten die niet voor rekening van de PGE komen, maar wel van belang zijn voor het beleid van de PGE:

0.5 fte voor het studentenpastoraat voor een periode van 2 jaar met landelijke ondersteuning

3.5 fte voor pastoraat in verzorgingstehuizen.

De spanning tussen missie en kerntaken enerzijds en de beschikbare middelen anderzijds zal altijd voelbaar blijven! Keuzes zijn per definitie arbitrair.

4. de inrichting van de organisatie:

Hierbij worden de volgende definitieve keuzes voorgesteld. Voor alle zekerheid herhalen wij dat het hier gaat om de richting van het beleid. Er zal nog veel uitgewerkt moeten worden, ook wat betreft cijfers en andere feitelijke gegevens, maar het wordt eenvoudiger als de richting is vastgesteld.

4.1. de wijkindeling

De PGE wordt ingedeeld in 4 geografische wijken, die parallel lopen met de stadsdelen van de burgerlijke gemeente: noord, west, oost en zuid. De aanwezigheid in het centrum van Enschede is een taak van de gehele PGE en daarmee is het centrum niet een vijfde wijk. Bij de uitwerking is het van belang om hier attent op te zijn, want er wonen ook gemeenteleden in het centrum en tot welke wijk behoren zij? Zie hierbij ook de reactie van de Detakerk. Met dit voorstel wordt recht gedaan aan de grotestadsproblematiek en niet dorpsgewijs zoals de huidige wijkindeling. Een geografische wijkindeling is van belang voor het pastorale werk van de predikanten en andere werkers, maar sluit ook aan bij een lange traditie van gemeenschapsvorming op wijkniveau.

Een geografische indeling kan uiteraard ook leiden tot identiteitswijken, maar dat is afhankelijk van het beleid in de betreffende wijk. Daarbij dienen er geen drempels te zijn voor wie wonen in wijk a om betrokken te zijn bij wijk b: de PGE is nu eenmaal een plurale kerkgemeenschap.

4.2. de kerkgebouwen

Lange termijn beleid maken inzake de kerkgebouwen is een lastig en complex vraagstuk. De reacties vanuit de wijken bevestigen dat. Het spanningsveld tussen missie en analyse van de context (terugloop ledental, minder kerkbezoek, te veel zitplaatsen) wordt nog eens verder opgeladen door de traditie van de eigen wijkkerk en de daarbij behorende gevoelens. Bij het bepalen van een richting inzake het beleid is consensus dan ook waarschijnlijk een te grote opgave. Vooraf wil de stuurgroep 3 randvoorwaarden heel duidelijk stellen:

- het vervangen van bestaande wijkkerken zal eerst dan gerealiseerd kunnen worden als er nieuwe wijkaccommodatie gevonden zijn
- een centraal kerkgebouw kan een renovatie van een bestaand gebouw zijn, maar een nieuw gebouw behoort ook tot de mogelijkheden, waarbij het duidelijk is dat de kosten voor dit gebouw betaald moet worden uit de verkoop van bestaande gebouwen (zie ook de reactie van de kerkrentmeesters)
- een nieuwe uitdaging voor de PGE is noodzakelijk, omdat een discussie over het afstoten van één kerkgebouw alleen maar leidt tot verlegenheid, verliezers, polarisatie en onvruchtbare discussies. De kaasschaafmethode is niet te hanteren, want kom maar eens tot een keuze tussen de Detakerk en de Vredeskerk, of tussen de Opstandingskerk en de Apostel Thomaskerk.

De definitieve aanbeveling van de stuurgroep gaat in de richting van 4 kleinere wijkaccommodaties en 2 centrale (kerk)gebouwen. Wijkaccommodaties zijn noodzakelijk voor ontmoetingen, bijeenkomsten en vieringen op wijkniveau, maar de grootte van de huidige kerkgebouwen en de noodzaak van samenwerking in een kleiner wordende gemeente, leiden tot de keuze voor kleinere wijkaccommodaties. Wat betreft de 2 centrale (kerk)gebouwen gaat de aanbeveling in de richting van:

- 1 nieuw functioneel kerkgebouw of transformatie/renovatie van één van de bestaande gebouwen als 'gemeentehuis' of 'gemeenschapshuis' voor de PGE, bedoeld als plaats voor vieringen, activiteiten, huisvesting GPO en vergaderingen.
- 1 (kerk)gebouw in oecumenisch verband in het centrum van de stad, mede in het kader van het citypastoraat. Daarbij kan ook gedacht worden aan het creatief omgaan met beschikbare locaties als de Jacobuskerk, de Grote Kerk, het OCP en de Wonne.

Dit alles zal nader onderzocht en uitgewerkt moeten worden, maar het gaat nu allereerst om het vaststellen van de richting van het beleid. Overleg met de Raad van Kerken zal hier een onderdeel van moeten zijn.

Tenslotte wil de stuurgroep graag verwijzen naar de reactie van het GPO. De nu volgende citaten uit deze reactie sterken ons in de mening dat de aanbevelingen in de juiste richting zitten:

- 'één gebouw betekent niet één viering'
- 'zo maak je echt werk van de stadskerk die we willen zijn'
- 'deze oplossing is duurzaam'

- 'samen werken zal inspirerend werken'
- 'essentieel is dat er van beginne af aan een levend heen-en-weer ('doorbloeding') zal zijn tussen wijken en centrum.

Tot zover enkele citaten uit de reactie van het GPO.

Niet alle vragen rond kerkgebouwen zijn hiermee beantwoord, maar de stuurgroep is van mening dat er wel een richting van beleid gekozen kan worden.

4.3. bestuur

Het is al eerder gesteld, maar het is goed om het hier herhalen: de stuurgroep is ervan overtuigd dat een reorganisatie van het bestuur van de PGE onontkoombaar is, want anders zal beleid maken eindeloos veel discussie blijven vragen, met veelal vage compromissen als resultaat. Toch zijn ook hier weer in de reacties duidelijke verschillen merkbaar tussen de wijkkerkenraden en de stedelijke organen. Veel zal nog uitgewerkt en ingevuld moeten worden: zie o.a. de reactie van de Opstandingskerk die pleit voor een kleinere kerkenraad en daar is veel voor te zeggen, maar het gaat nu om de hooflijn.

De stuurgroep blijft dan ook bij haar voorstellen uit de 2^e notitie:

* 1 kerkenraad, 4 wijkraden, 1 wijkkerkenraad voor de Bethelkerk en 5 – 7 taakgroepen rond de kerntaken van de gemeente, waarbij duidelijke afspraken gemaakt moeten worden inzake taakverdeling, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. De kerkenraad wordt samengesteld vanuit de wijken, de taakgroepen en het GPO. Zie verder het organogram (bijlage).

* De organisatiestructuur is zowel gebaseerd op centralisatie als decentralisatie van taken, waarbij het sturende principe is: taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden liggen daar waar medewerkers hun taak verrichten. De wijken beslissen zelf over de invulling van hun taken rond pastoraat, gemeentediaconaat en gemeenschapsvorming, inclusief de vieringen. Dit principe geldt ook voor de taakgroepen. Natuurlijk is communicatie geboden, maar voorkomen moet worden dat alles in de kerkenraad beslist zal worden. De taak van de kerkenraad ligt met name op het vlak van:

- *finaliseren: doen we wat we zeggen en zeggen we wat we doen?*
- *faciliteren: de voorwaarden scheppen om werk te kunnen doen*
- *ondersteunen: mensen en groepen bemoedigen, uitdagen en ruimte geven.*

Dat leidt tot een totaal andere agenda voor een kerkenraad dat we meestal gewend zijn. De kerkenraad staat niet boven maar tussen al het werk van de gemeente in: zie het organogram. Natuurlijk is leiding geboden, maar dat kan alleen op basis van het werk in de wijkraden en de taakgroepen.

De stuurgroep wil nogmaals het belang onderstrepen dat de kerkenraad, elke wijkrad en taakgroep, alsmede het GPO over een werkdocument beschikt, waarin verwoord is:

1. *de visie op de toekomst* van de te verrichten werkzaamheden: wat willen we, op welke manier geven wij vorm aan de missie van onze gemeente, wat willen we bereiken en welke idealen staan ons voor ogen?
2. *de instructie/taakomschrijving*: wat is de opdracht, welke taken moeten er uitgevoerd worden?
3. *het werkplan* voor de komende tijd: wat gaan we concreet doen, welke projecten nemen we ter hand, voor wie en met wie doen we het?
4. *de organisatie van het werk*: hoe is de samenstelling van de groep, welke werk- of projectgroepen zijn nodig, wat is de samenwerking met andere groepen, wie vaardigen wij af naar de kerkenraad?
5. *de communicatie* naar buiten: op welke manier presenteren wij ons en op welk tijdstip (planning, kalender)?
6. *de toerusting* van de medewerkers: wat doen we aan deskundigheidsbevordering en welke abonnementen, literatuur en eventuele trainingen zijn van belang?

4.4. de vrijwillige medewerkers

De kerk is en blijft primair een vrijwilligersorganisatie en dat betekent dat een zorgvuldig beleid noodzakelijk is inzake werving, begeleiding en toerusting van deze medewerkers. Voor een deel ligt hier ook een taak voor het GPO. Vrijwilligerswerk is niet vrijblijvend, maar er zal geïnvesteerd moeten worden in de kwaliteit van de vrijwilligers. Dit alles lijkt op het intrappen van een open deur, maar soms is dat wenselijk en het onderstreept de noodzaak van bovengenoemde werkdocumenten.

4.5. de betaalde medewerkers

De definitieve voorstellen zijn:

- Het GPO is een werkteam waarin vanuit een gezamenlijke planning de beroepskrachten de taken verdelen en daarover verantwoording afleggen aan de kerkenraad. Het is dan ook gewenst om op termijn te komen tot een vervolg op de notitie 'werken in teamverband', waarbij ook verwezen kan worden naar bovengenoemde werkdocumenten. Er zal ook aandacht besteed moeten worden aan de huisvesting van het GPO en het noemen van een primus inter pares.
- Het GPO bestaat zowel uit predikanten als kerkelijk werkers.
- Voorlopig wordt uitgegaan van 4.5. formatieplaatsen in het GPO (reeds vastgesteld beleid).
- In het algemeen is een predikant voor 75% belast met de basistaken pastoraat en eredienst (en daarmee 'verbonden' aan een wijk) en voor 25% voor specifieke taken, projecten en ondersteuning van taakgroepen. Een en ander betekent dat 3.0 fte beschikbaar is voor de basistaken en 1.5 fte voor projecten en taakgroepen.

5. De uitvoering van de veranderingen

Na en afhankelijk van de besluitvorming van de AK is het wenselijk een begeleidings- of implementatiecommissie in te stellen. Te denken valt aan zo'n 5-7 personen, waarbij gelet moet worden op de volgende deskundigheden: organisatie, communicatie, bouwkunde, financiën en agogie.

Omvang en aard van de in punt 4 genoemde voorstellen en veranderingen, vragen echter ook om professionele begeleiding en investeringen in vernieuwingen. Nodig is een begeleider met leidinggevende kwaliteiten en ervaring in het werken aan veranderingen. Het is niet reëel om dit op te dragen aan het GPO.

Uitgaande van een functie rond 1-2 dagen per week (0.3 fte) gedurende een periode van 4 jaar, zullen de kosten rond de € 100.000,= liggen. Een tussentijdse evaluatie na 2 jaar is wenselijk om de stand van zaken op te maken.

Concrete taken van de commissie en de begeleider zijn in ieder geval:

- het opstellen van een 'routekaart' waarin de volgorde van de veranderingen gepland worden, met voorrang voor het nieuwe bestuursmodel
- de verdere uitwerking van de wijkindeling
- betrokkenheid bij en aansturing van de 3 projecten rond de kerkgebouwen, te weten: de wijkaccommodaties, het centrale kerkgebouw en het oecumenisch (kerk)gebouw in het centrum
- de invoering van de nieuwe organisatiestructuur
- het coördineren van het opstellen van de werkdocumenten
- de ondersteuning van het GPO om als werkteam te gaan functioneren
- overleg met gemeenten die met dezelfde problematiek worstelen (zie bijv. Nijmegen, Amsterdam en Utrecht)
- de communicatie met de gemeenteleden over de ontwikkelingen en vorderingen inzake het beleid.

Het is zeer wel denkbaar dat de binnen de commissie met 2 subgroepen wordt gewerkt: een groep voor de bestuurlijke vernieuwing en een groep voor de accommodaties.

6. Samenvatting en voorstel tot besluitvorming

De stuurgroep stelt de AK voor de volgende besluiten op hoofdlijnen te nemen en daarmee in te stemmen met:

1. de identiteit van de PGE

- de missie 'geloven in Enschede'
- de geformuleerde partners en doelgroepen
- de acht geformuleerde kerntaken

2. de inrichting van de organisatie

- een indeling in 4 geografische wijken met 4 wijkaccommodaties
- 1 centraal kerkgebouw voor de PGE zelf en een accommodatie voor de oecumenische werkzaamheden
- 1 kerkenraad, 4 wijkcraden, 1 wijkkerkenraad voor de Bethelkerk en 5-7 taakgroepen
- het GPO als werkteam, bestaande uit 4.5. formatieplaatsen
- de taken van een predikant: 75% voor pastoraat en eredienst en 25% voor specifieke taken/projecten en ondersteuning van taakgroepen
- het opstellen van werkdocumenten voor de kerkenraad, wijkcraden, taakgroepen en het GPO

3. de uitvoering van de voorstellen

- het instellen van een begeleidings- of implementatiecommissie, alsmede het aanstellen van een professionele begeleider voor 1-2 dagen per week (0.3 fte) gedurende een periode van 4 jaar en de daarvoor benodigde middelen in het vermogen van de PGE te bestemmen voor dit project.

Dit is de laatste rapportage van de stuurgroep en het is nu aan de AK om tot besluiten over de voorstellen te komen, gehoord de wijkkerkenraden, de colleges en het GPO. Ook de AK kan mogelijk een gemeentevergadering uitschrijven. Na de besluitvorming wordt de stuurgroep ontbonden en kan een begeleidings- of implementatiecommissie met een (externe) procesbegeleider geïnstalleerd worden.

7. De verdere planning

22 november 2007:

bespreking 3^e notitie in de AK

december 2007 – januari 2008:

- de wijkkerkenraden, de colleges en het GPO stellen hun definitieve reactie op
- indien wenselijk (wijk)gemeenteavond(en)

21 februari 2008:

finale besluitvorming in de AK

2008 – 2013:

implementatie

Enschede, 31 oktober 2007 (hervormingsdag!)

Stuurgroep toekomstig beleid

Fred Steenwinkel (red.)

Bijlagen:

- 'Procesbegeleiding bij beleidsontwikkeling in de PGE' (taakstelling stuurgroep), sept. 2006

reacties op de 2^e notitie van de stuurgroep:

- reacties wijkkerkenraden
- reacties colleges kerkrentmeesters en diakenen
- reactie AK
- reactie GPO

- schema nieuwe organisatiestructuur PGE

documentatie:

1. diverse rapporten en notities van de PGE uit de periode 1998 – 2006
2. de 1^e notitie van de stuurgroep met conclusies en vragen voor het beleidsproces 2007-2010, febr. 2007
3. de reacties van de wijkkerkenraden, AK, colleges en GPO op de 1^e notitie
4. de 2^e notitie van de stuurgroep met definitieve conclusies en aanbevelingen, mei 2007
5. de reacties van de wijkkerkenraden, AK, colleges en GPO op de 2^e notitie
6. Peet Valstar, *Bronnen voor beleid*, werkboek voor beleidsontwikkeling. Utrecht, 2004
7. Henk de Roest, *En de wind steekt op!*, kleine ecclesiologie van de hoop. Zoetermeer, 2005